Chudoba

Chudoba, chudoba a zase jen chudoba

Současná česká společnost

13. listopadu 2018

Jaromir Mazak

Jaromir.mazak@ff.cuni.cz

BRAINSTORMING: Jak měřit chudobu?

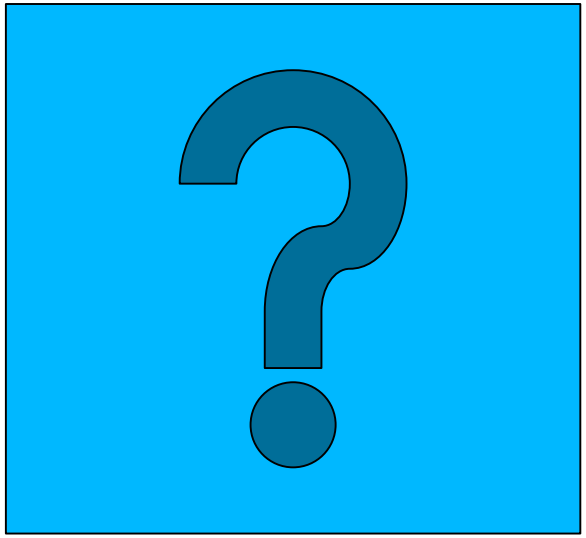

Dimenze měření chudoby

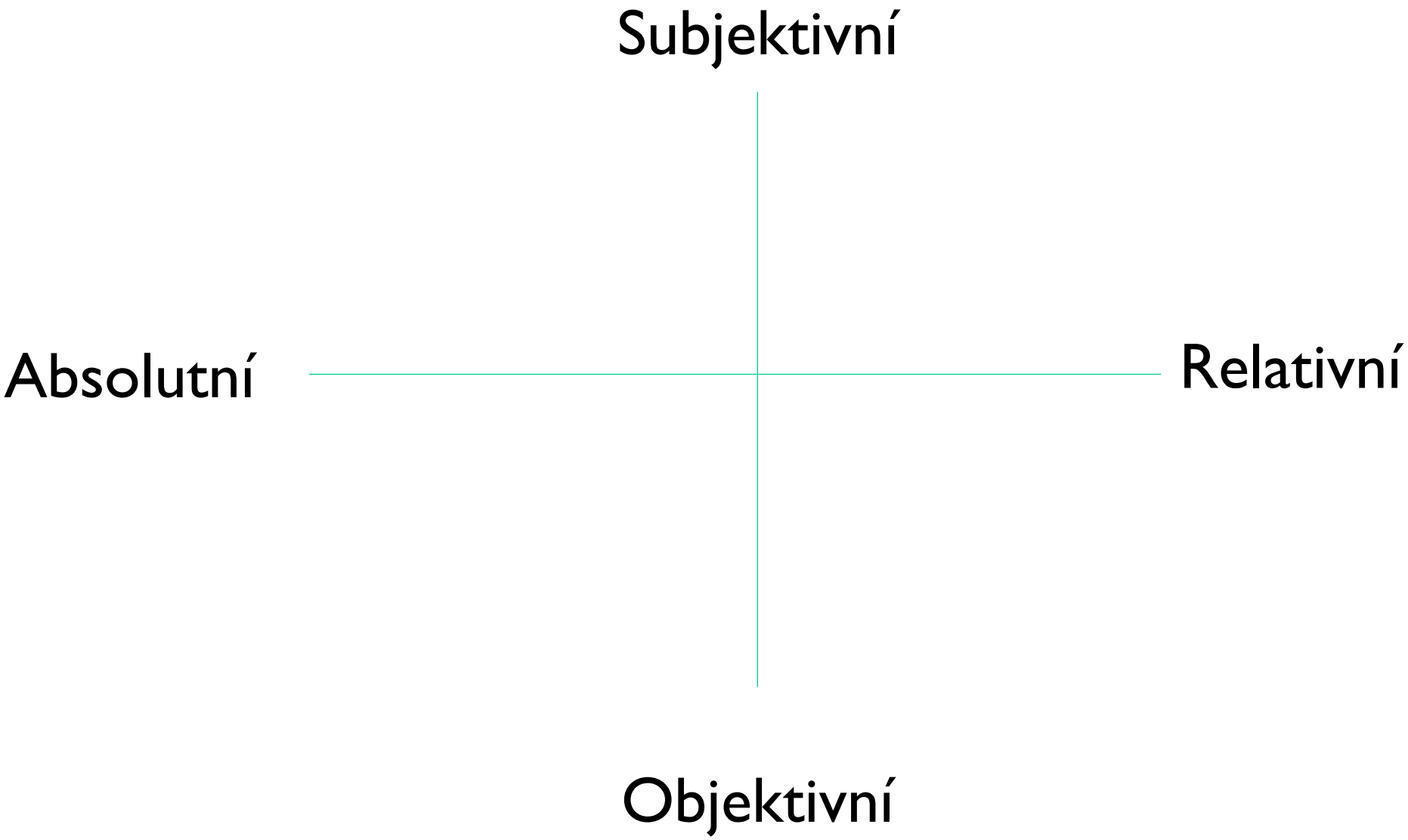

UNDP: SDGs (17)

650 million

650 million people still live in extreme poverty.

250,000

Every day around the world, 250,000 people climb out of poverty.

Zdroj:http://www.undp.org/content/undp/en/home/sustainable-development-goals/goal-1-no-poverty.html

Absolutní chudoba – absolutní i relativní pokles

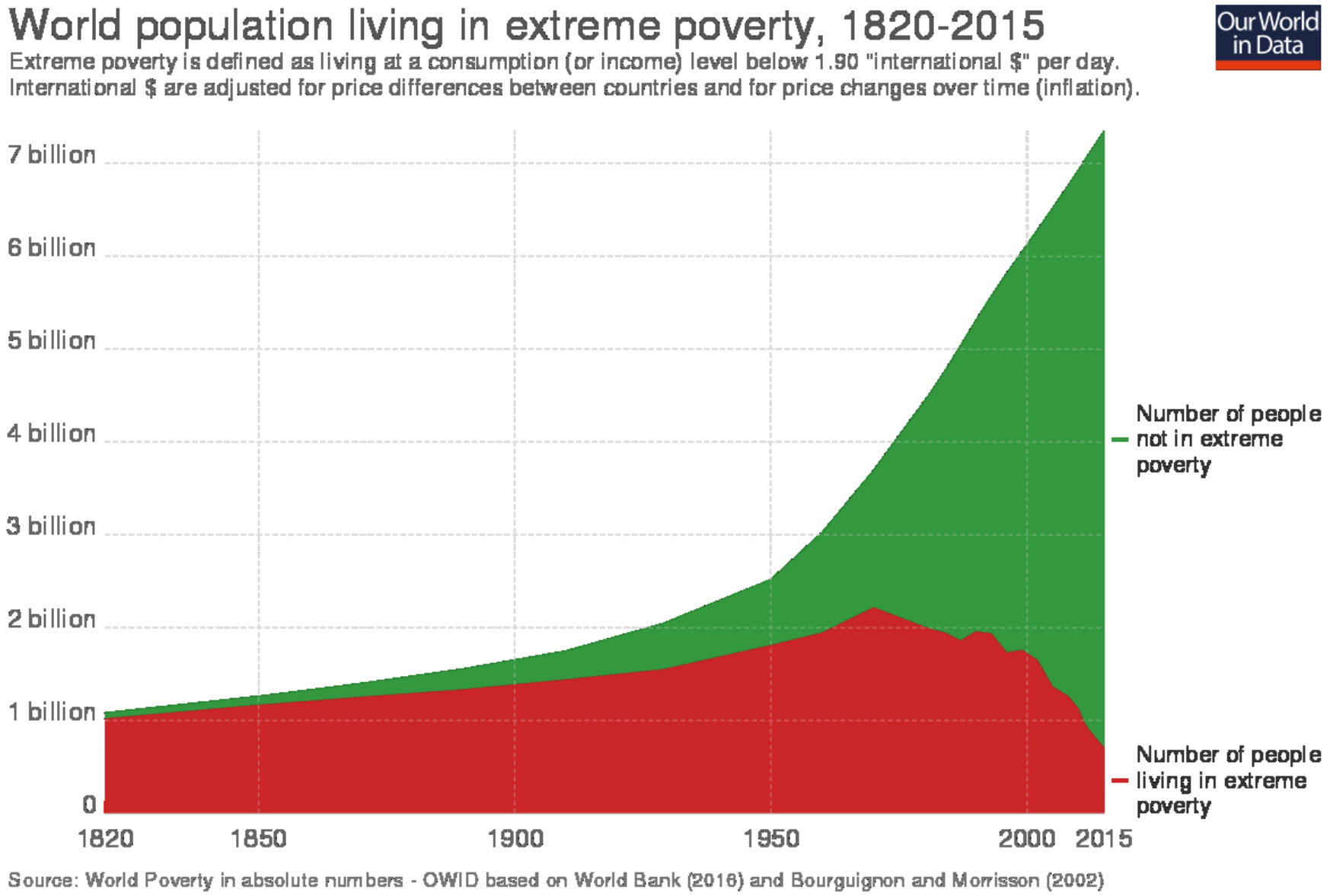

Absolutní chudoba – veskrze optimistické predikce

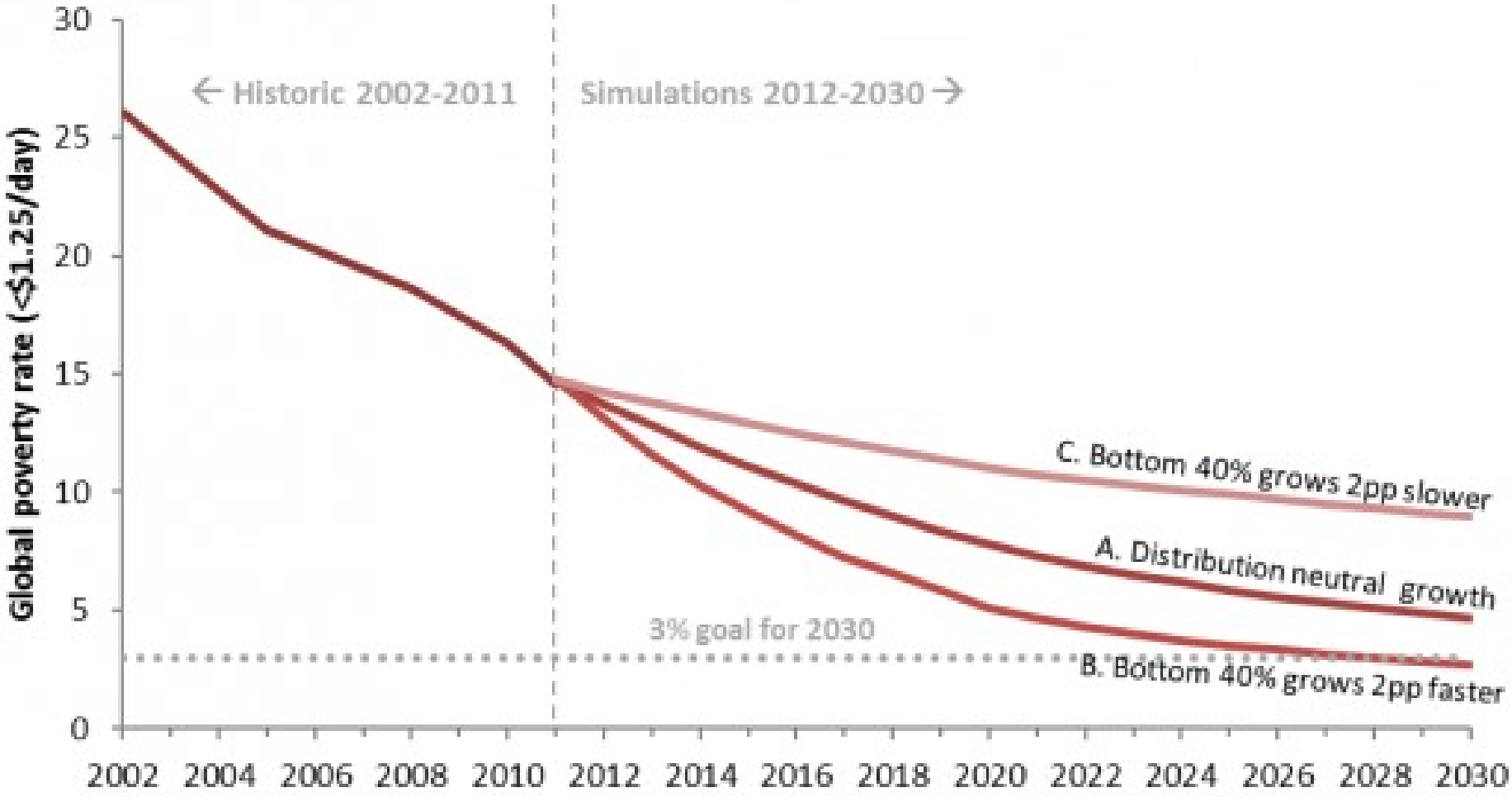

Rozvinuté a rozvojové země – mezera, nebo kontinuum?

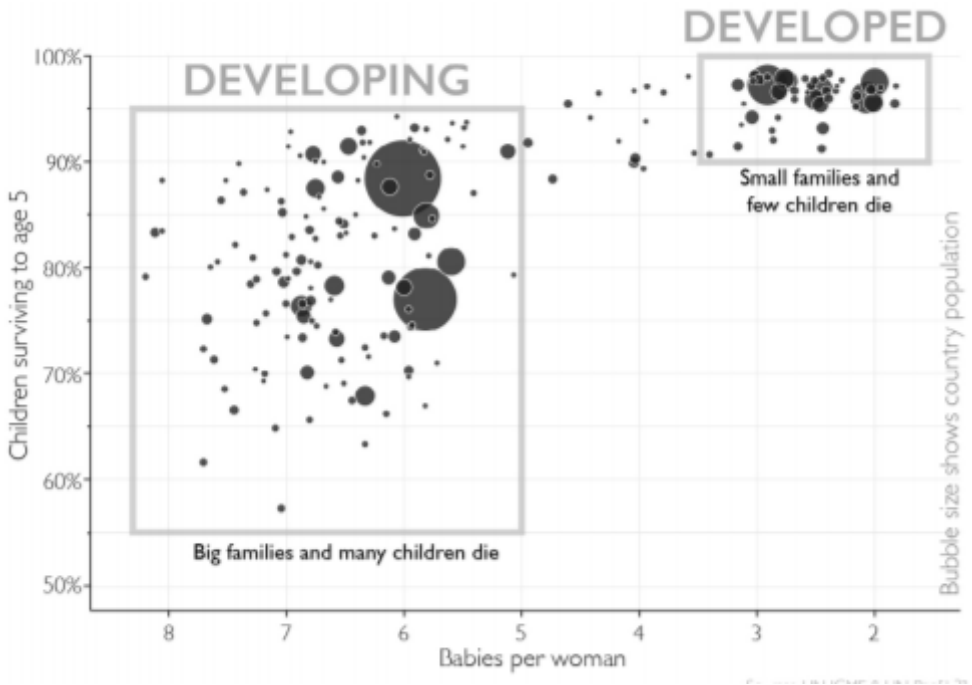

1965

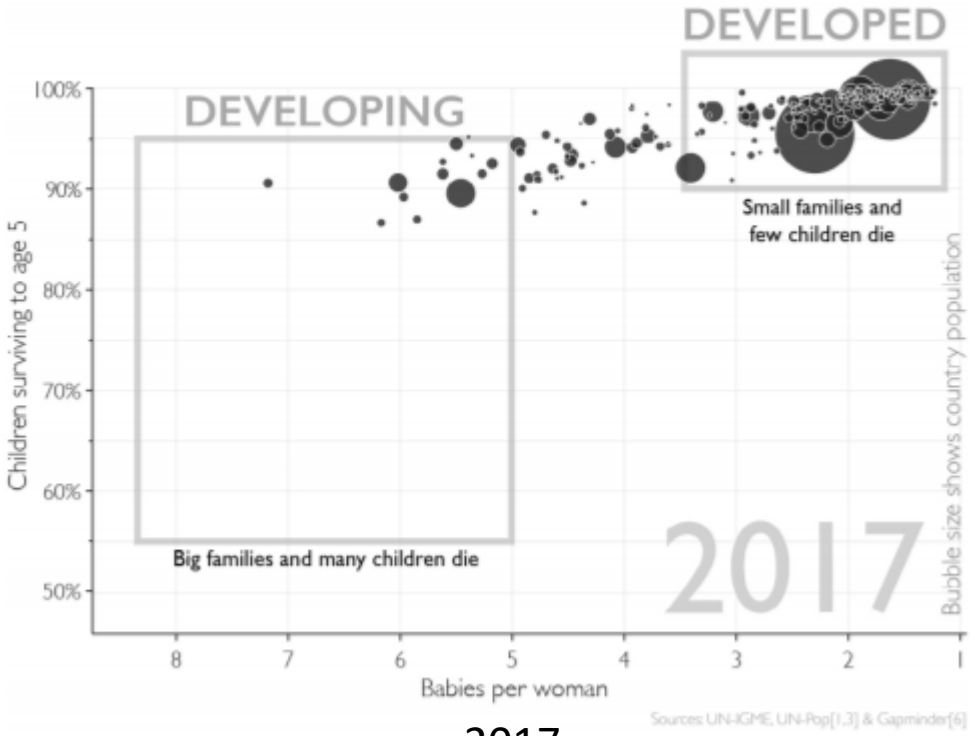

2017

Zdroj grafů: Rosling et. al (2018) Factfulness

Měření chudoby v EU – převážně relativní objektivní

- **Daniel Prokop, dříve Medián, dnes na volné noze**
- **Daniel Hůle, Člověk v tísni, zamření na exekuce**
- **CERGE-EI a think tank IDEA**
- **AROP vs. AROPE (data EU-SILC, příjmová stránka domácností, jen bytové domácnosti)**

AROP a AROPE

Zdroj:https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Income_poverty_statistics

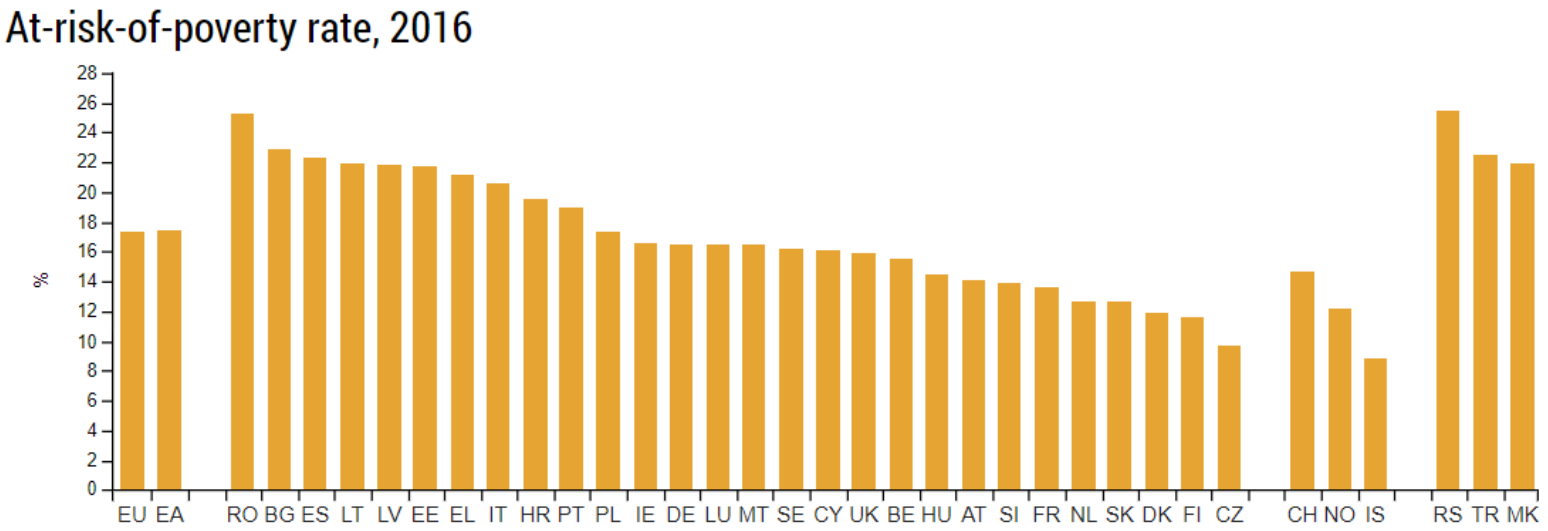

Tweet The at-risk-of-poverty rate (after social transfers) in the EU remained unchanged in 2016, at 17.3 %.

Tweet In 2016, social transfers lifted 8.6 % of the EU's population above the poverty threshold.

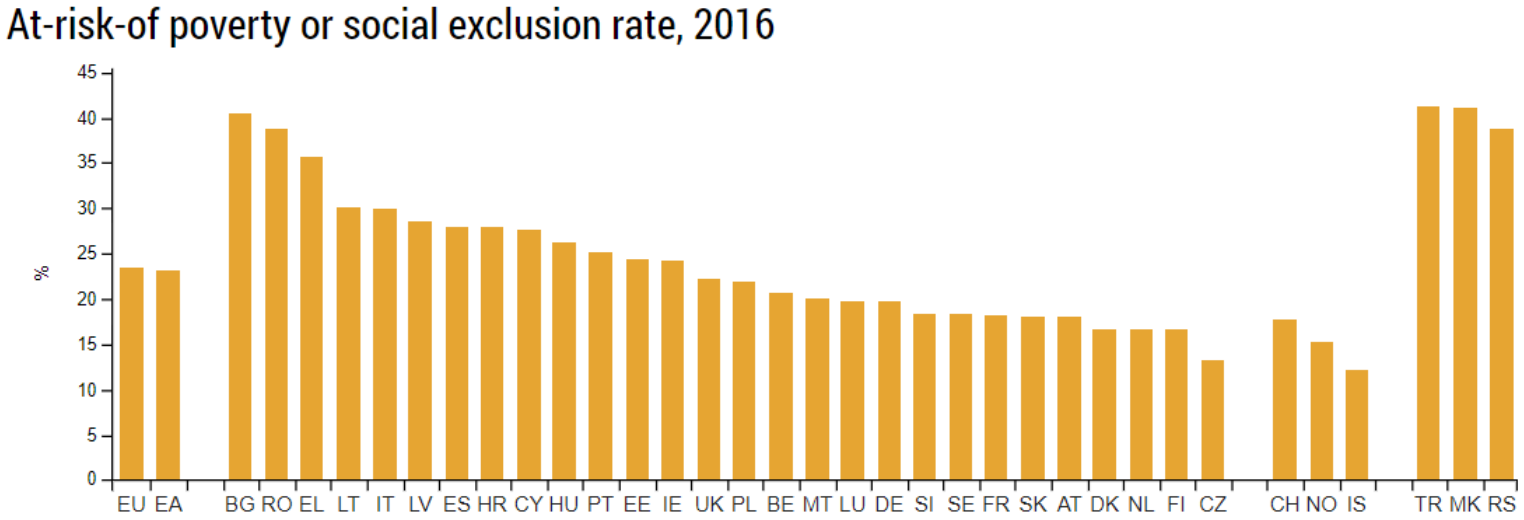

Relativní chudoba – jak funguje 60 % mediánu

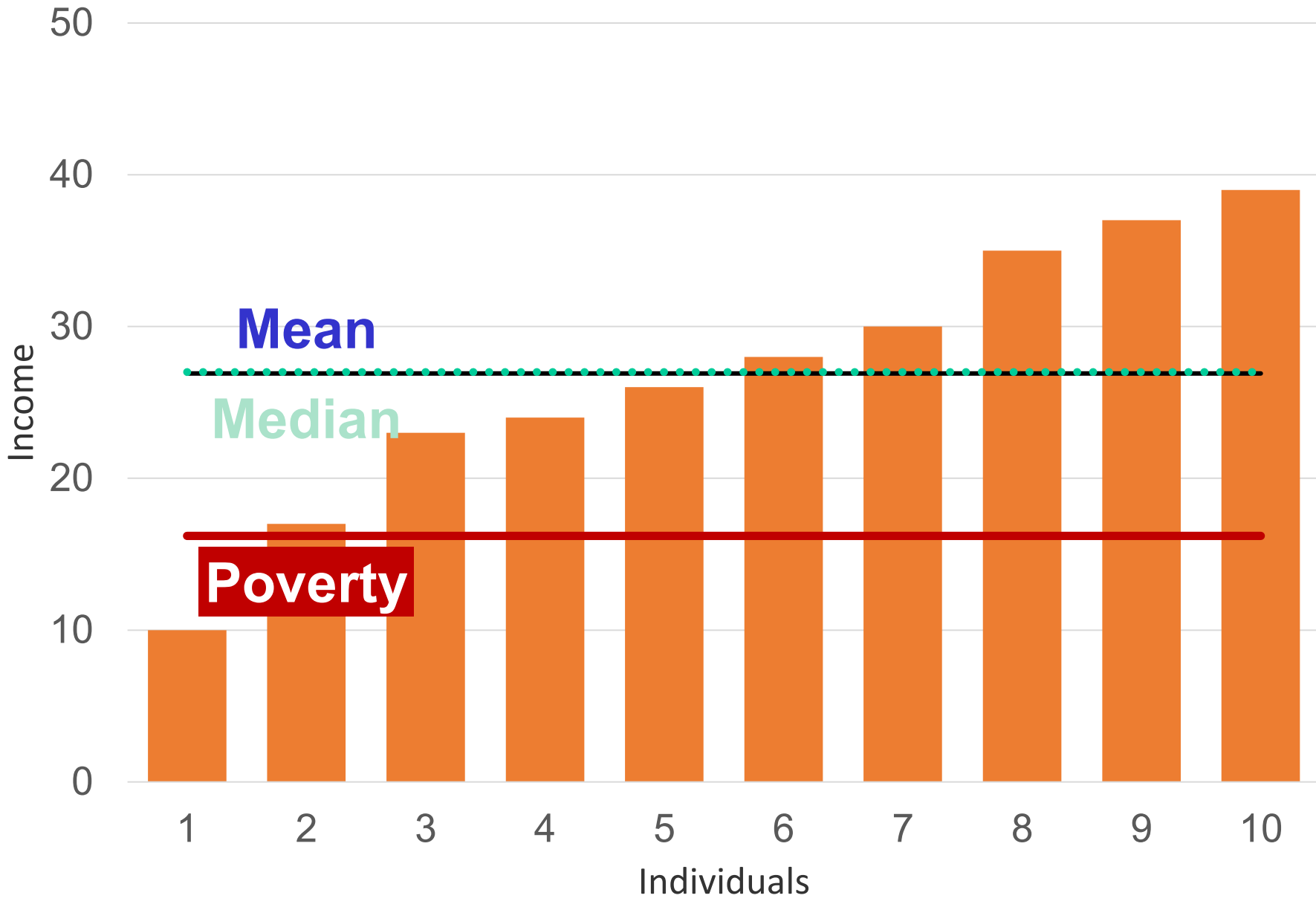

Relativní chudoba – jak funguje 60 % mediánu

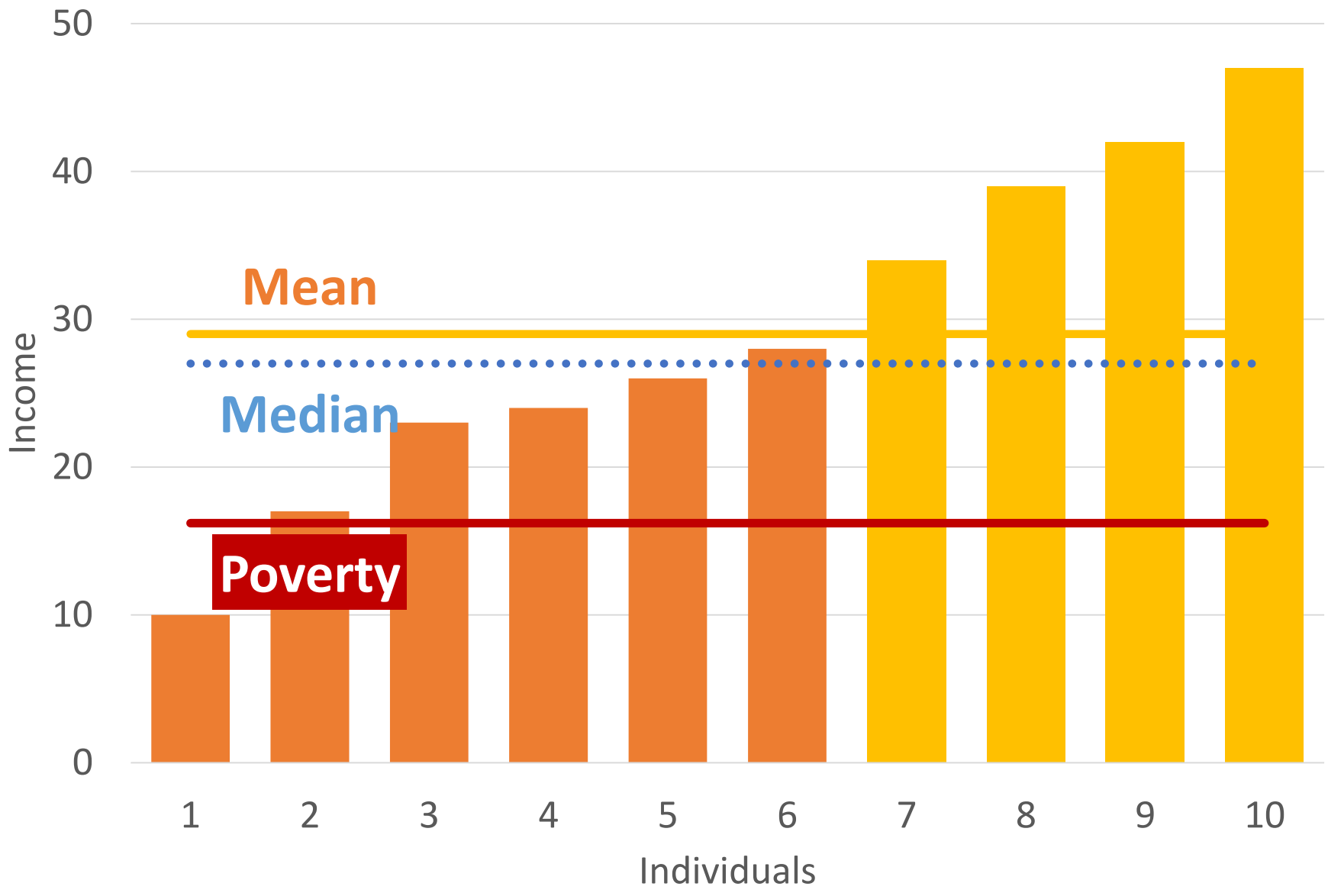

Srovnání hranic chudoby v zemích EU

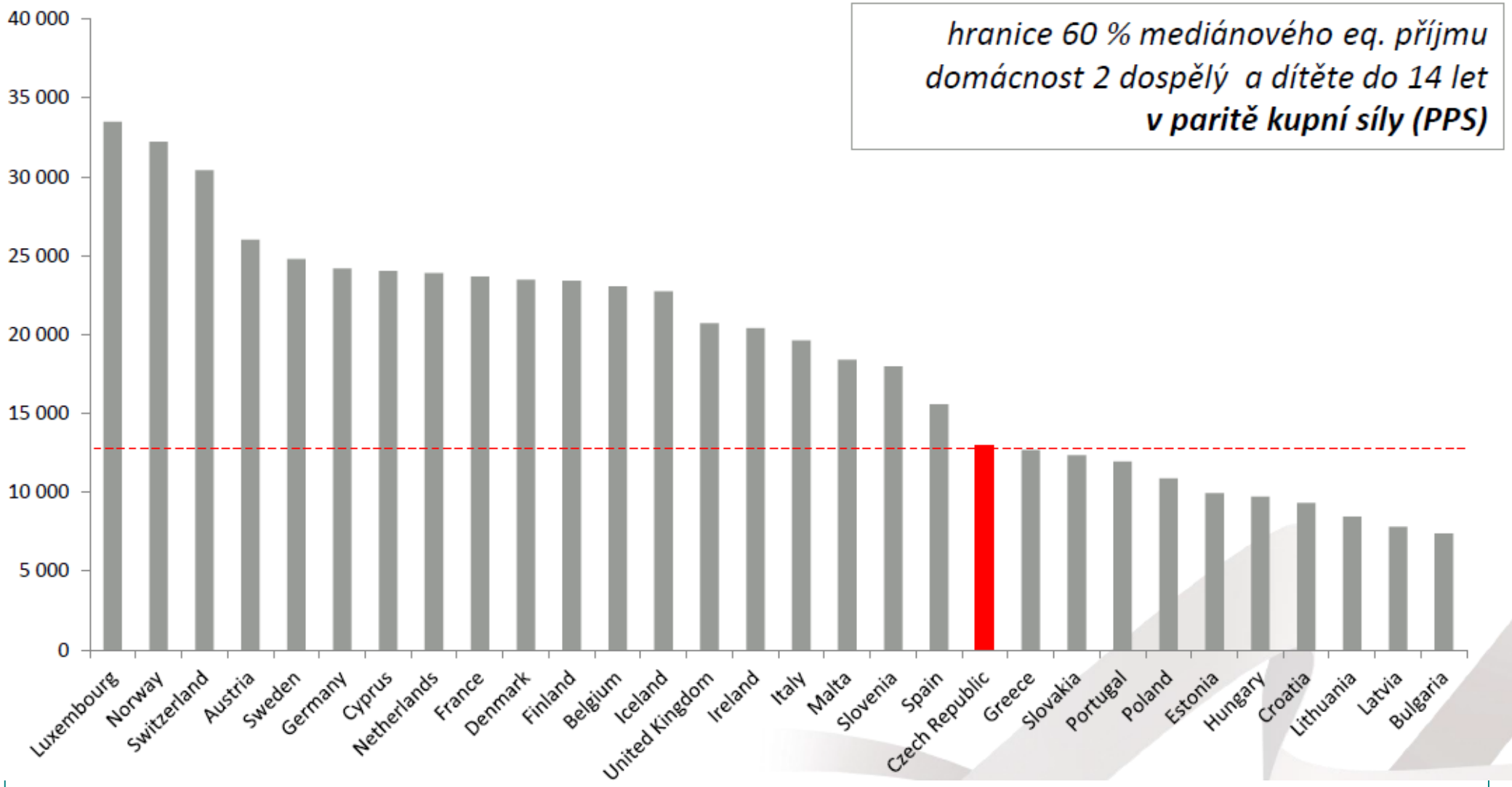

Eurostat 2014, graf Daniel Prokop

Jedna z položek materiální deprivace – nečekaný výdaj

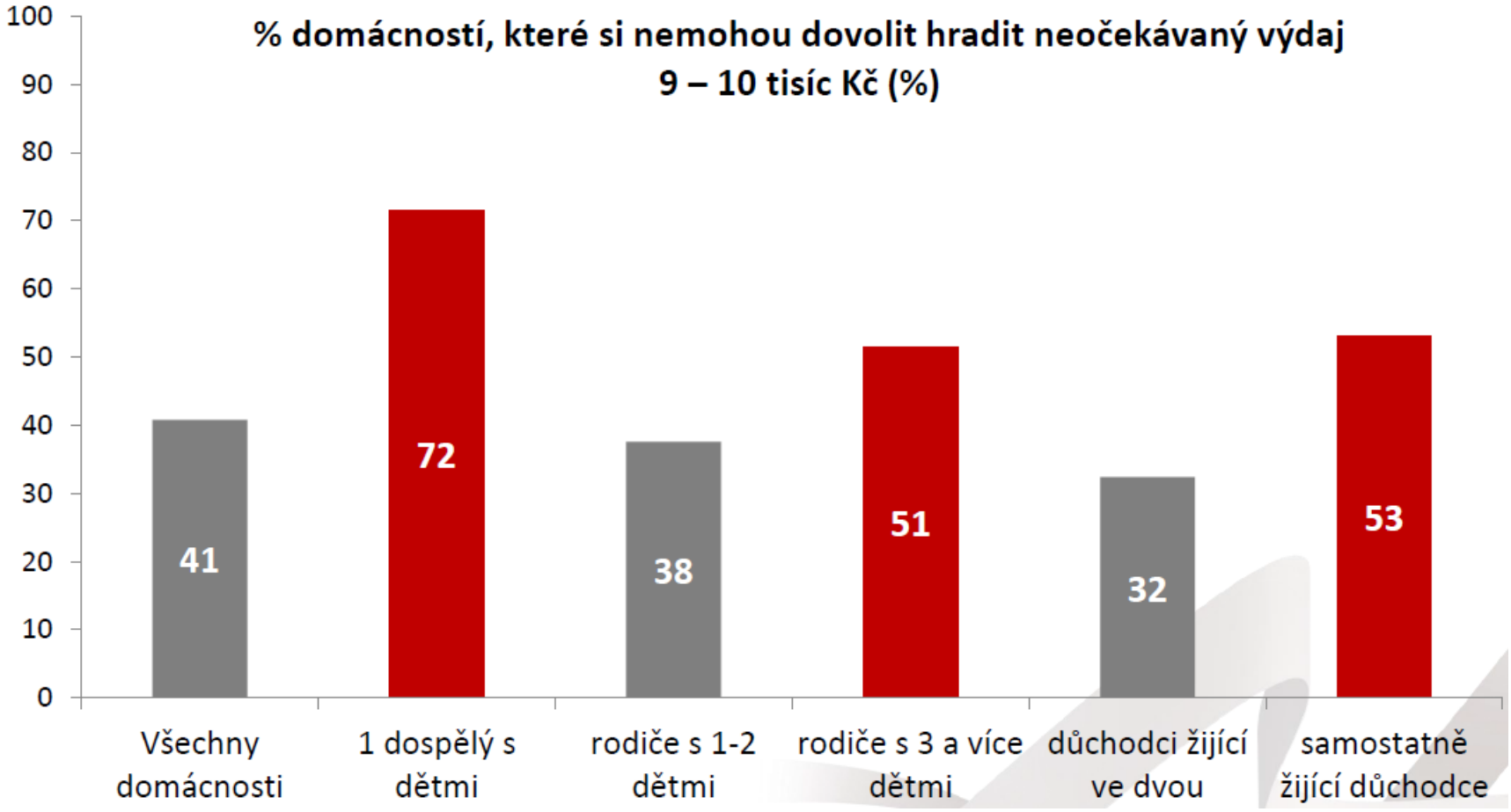

Eurostat 2014, graf Daniel Prokop

Vážná materiální deprivace je silně regionálně podmíněná

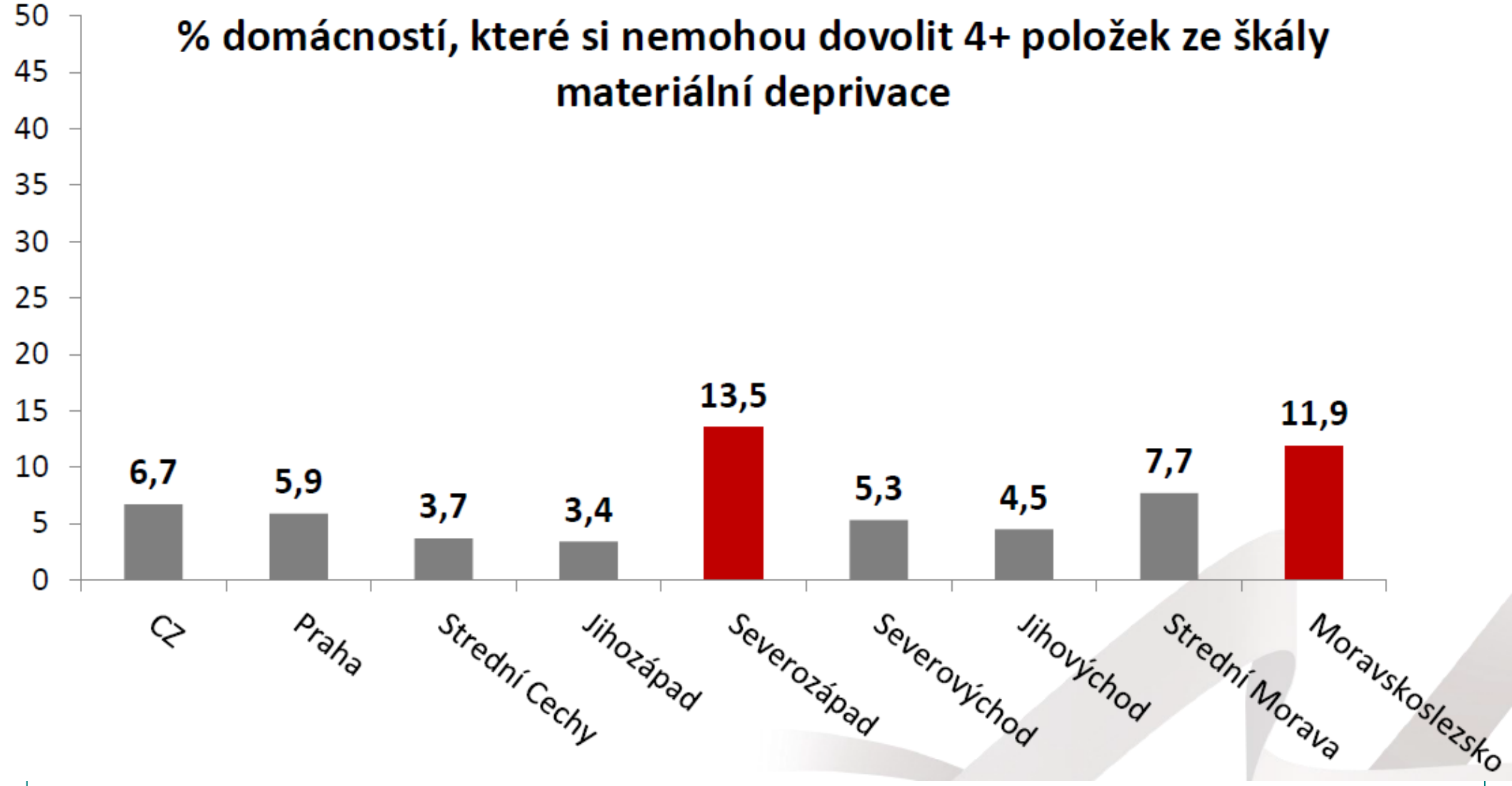

Eurostat 2014, graf Daniel Prokop

Materiální deprivace

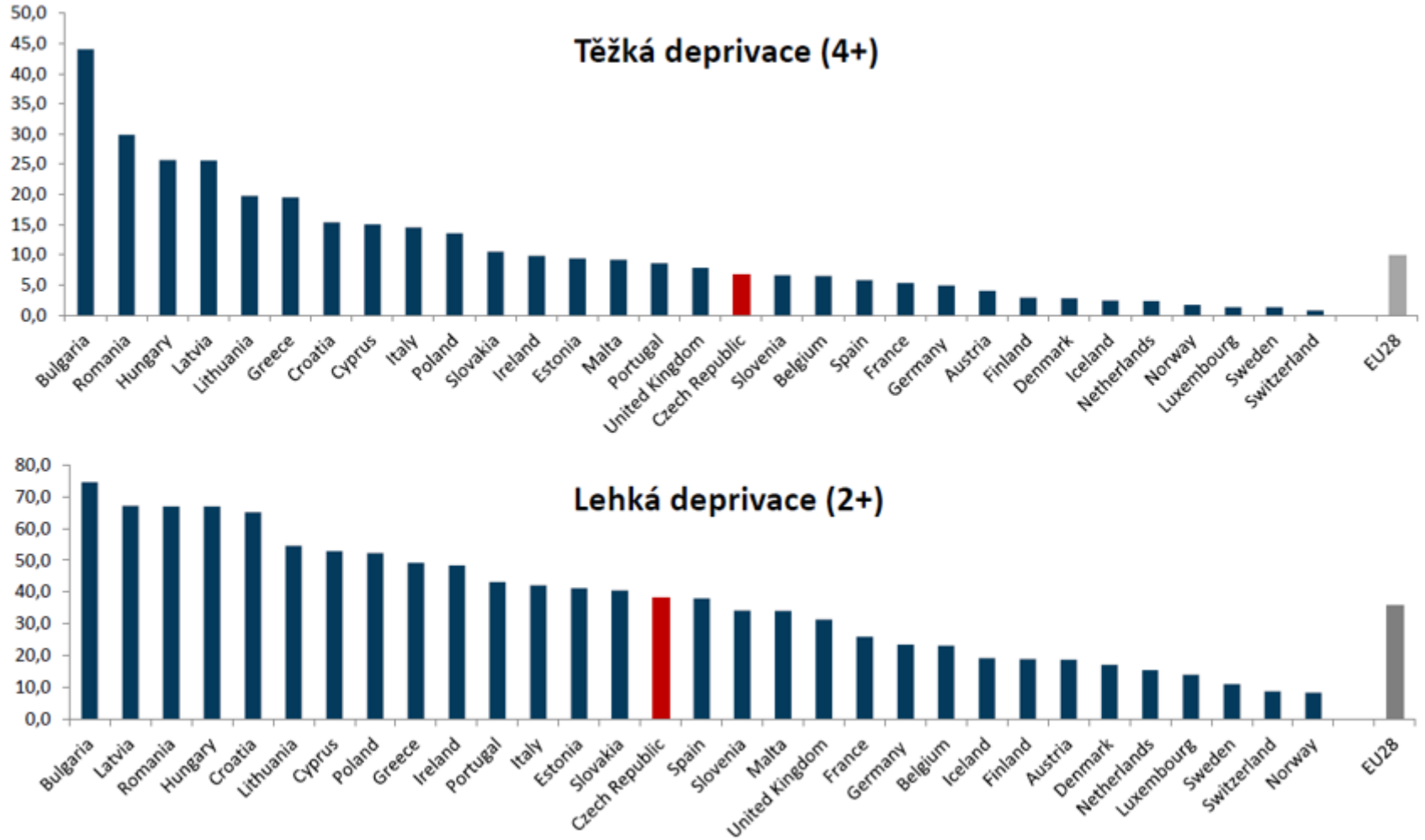

Eurostat 2014, graf Daniel Prokop

Zdražují se především nezbytnosti (reálně prohlubuje chudobu)

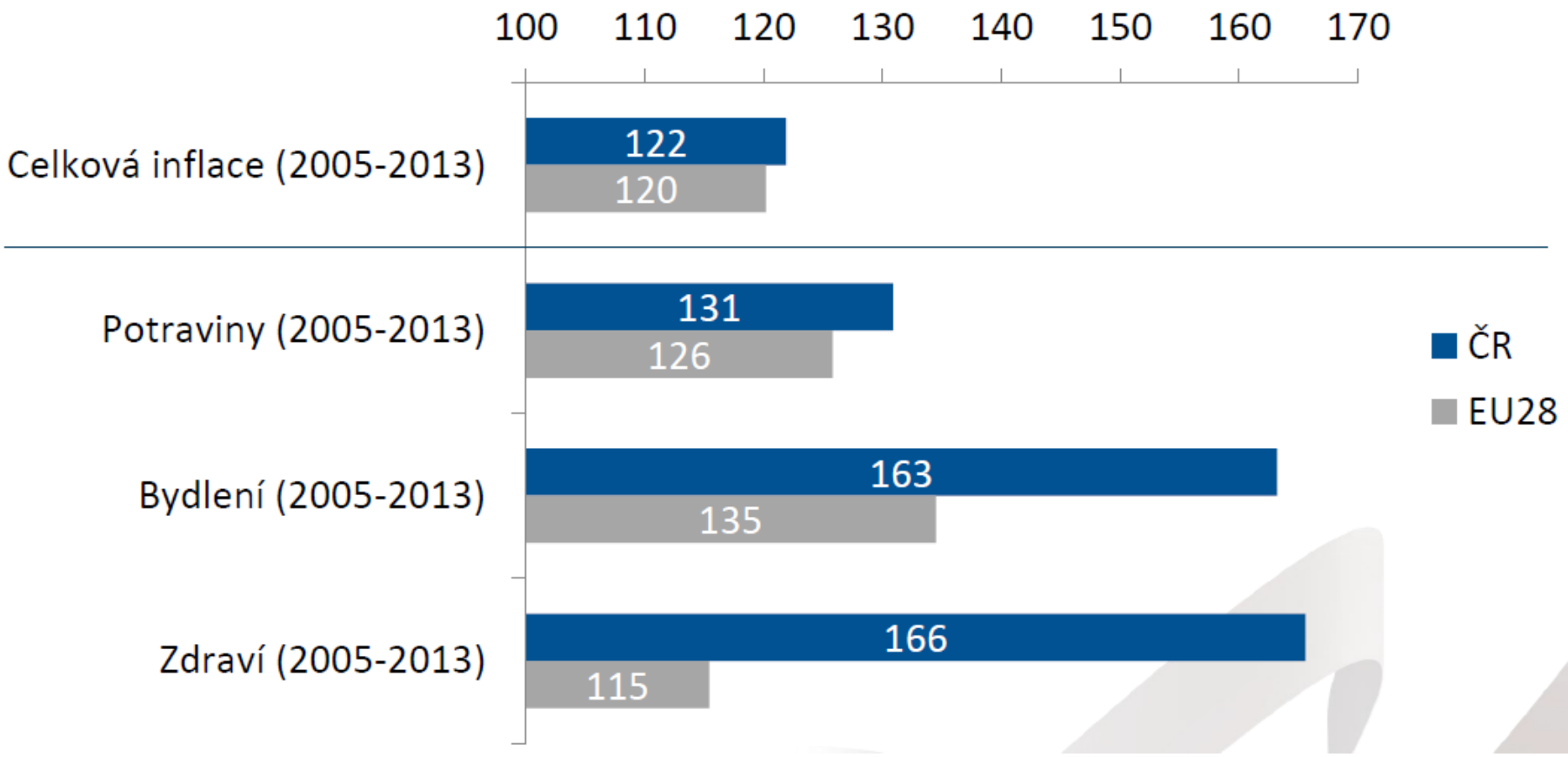

Graf Daniel Prokop

Materiální deprivace

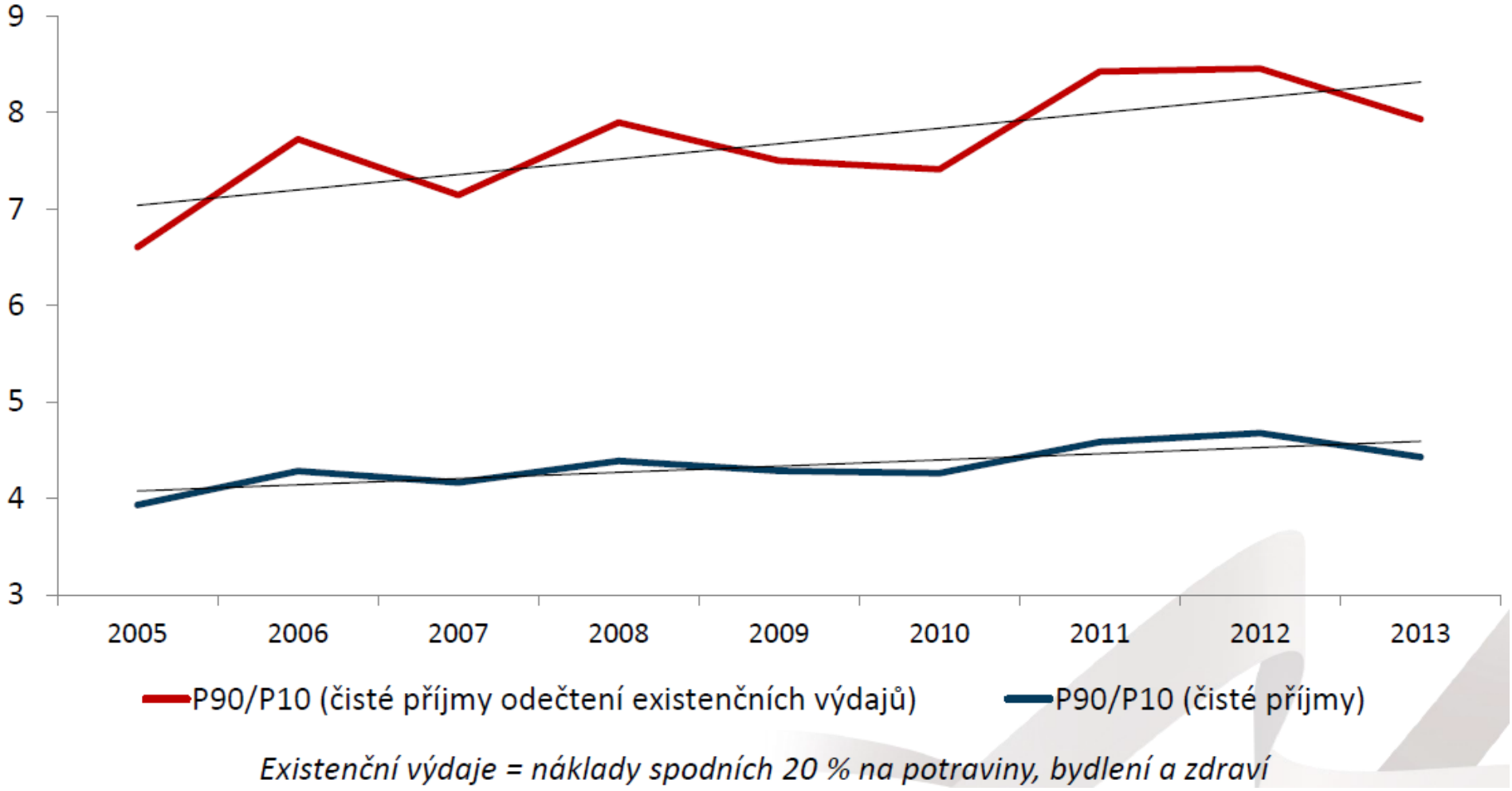

Graf Daniel Prokop

Materiální deprivace – silná závislost na vzdělání

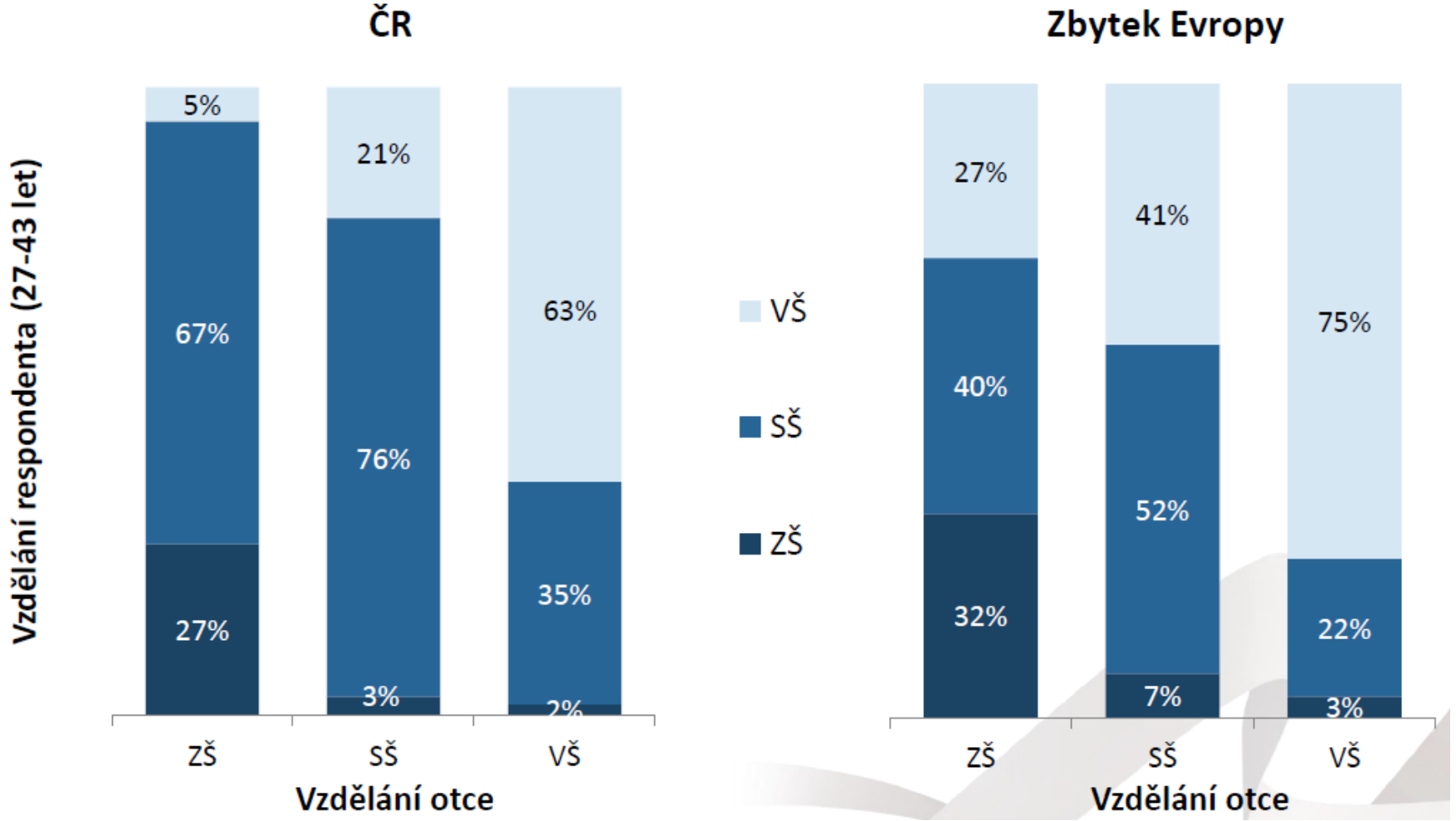

Zdroj: ESS 5+6, lidé do 45 let s ukončeným vzděláním , Graf Daniel Prokop

Daniel Prokop o chudobě

- **Málo extrémní chudoby, hodně domácností je ale na dosah**
- **Vyšší ohrožení domácnosti neúplných rodin, rodin se 3 dětmi, samostatně žijících důchodců, lidí ze Severozápadu a Moravskoslezska**
- **Inflace dlouhodobě více „krade" v chudých domácnostech – růst nerovností**
- **Problém zadluženosti a exekucí chudých rodin**
- **Silná mezigenerační reprodukce chudoby v ČR**

Daniel Hůle – v ukazateli chudoby nejsou promítnuty exekuce

- **„Podíl lidí ohrožených chudobou je u nás nižší než podíl lidí přímo dotčených exekucemi.“**

  (Zdroj: https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/11412378947-90-ct24/218411058130910/obsah/642890-chudoba-v-cesku-daniel-hule)
- „Vlivovým skupinám se podařilo zprivatizovat spravedlnost v Česku. Naposledy, když se radikálně zvýšila odměna advokátům za vymáhání desetikorunových dluhů. Odměny za jejich práci tady donedávna byly až pětinásobné oproti Německu, a to bez přepočtu na paritu kupní síly. (…) „Bagatelní 10tisícové dluhy se prodávaly za 130 procent jejich nominální hodnoty. Z jedné koruny se dalo vytěžit neuvěřitelných 21 tisíc korun. Tedy když se o to dobře podělili advokát, věřitel a exekutor.“

  (Hůle, https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/exekuce-cnb-nebankovni-pujcky-uvery-daniel-hule_1806031325_dp)

Mapa exekucí

Česká republika	2017	změna
Počet osob v exekuci	863 tis.	+3,4 %
Počet osob se 3 a více exekucemi	493 tis.	+0,8 %
Podíl osob v exekuci	9,7 %	+0,4 p.b.
Celkový počet exekucí	4,67 mil.	+4,8 %
Vymáhaná jistina	239 mld. Kč	

údaje jsou pouze za fyzické osoby

Podíl osob v exekuci (%)

- 0,0 – 5,9
- 6,0 – 7,9
- 8,0 – 10,9
- 11,0 – 13,9
- 14,0 a více

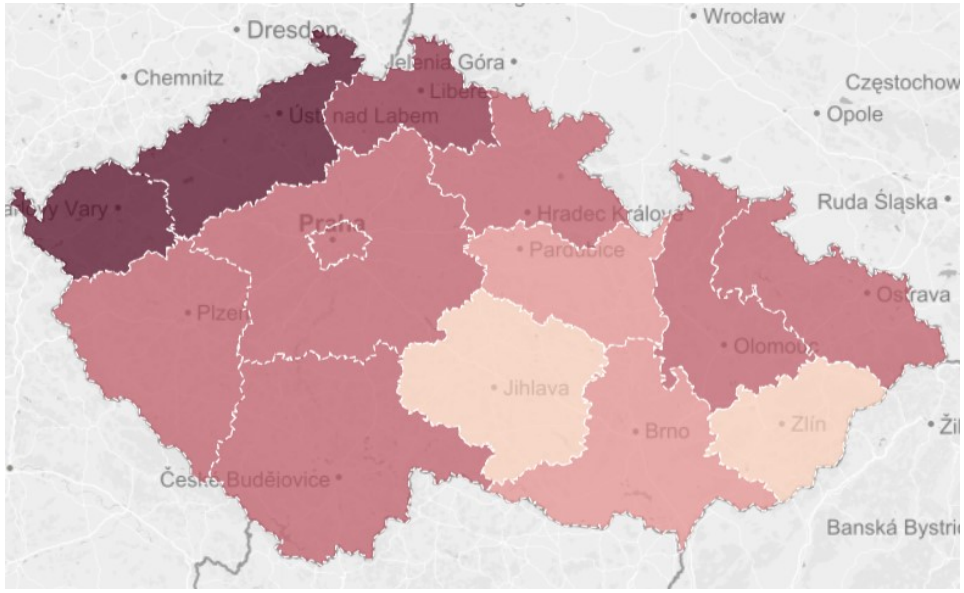

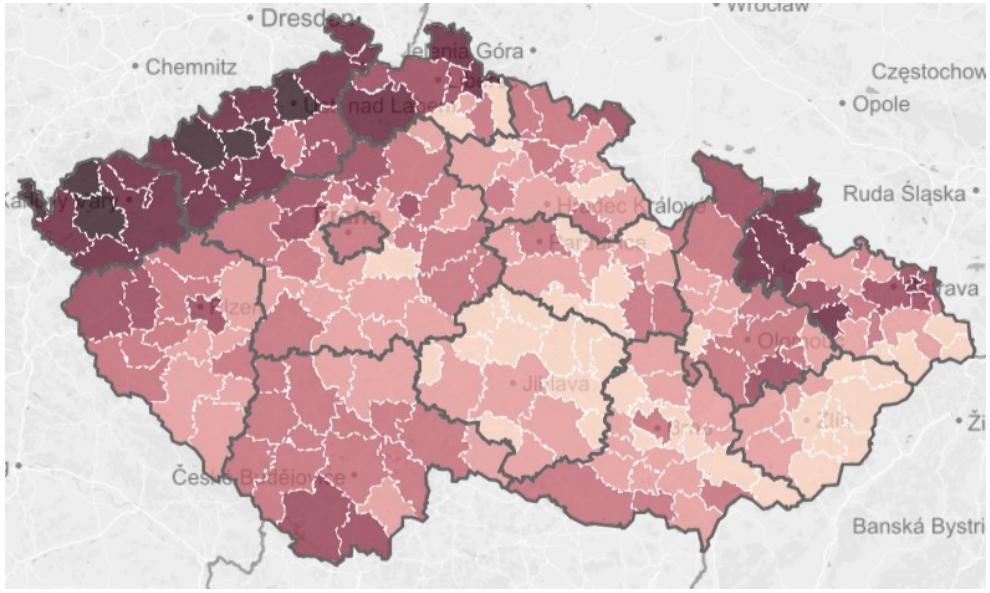

Zdroj: http://mapaexekuci.cz/index.php/mapa-2/

Řešení exekucí

- Původní návrh novely insolvenčního zákona (výběr změn):
  - 3 roky při splacení minimálně 50 % přihlášených pohledávek,
  - 5 let při splacení minimálně 30 % přihlášených pohledávek,
  - 7 let při splacení méně než 30 % přihlášených pohledávek (bezpodmínečně).
- Po pozměňovacích návrzích (výběr změn):
  - Zrychlené oddlužené: 3 roky při splacení minimálně 60 % přihlášených pohledávek
  - Odstranění 7leté varianty (minimum 30 % zůstává, i když je možnost snížit soudem – jaká bude praxe soudu?)
  - Do procent není započítáváno příslušenství pohledávky nad 100 % velikosti jistiny
  - Minimální částka 2178 Kč měsíčně
  - Zvýšení nezabavitelné částky (motivace k práci)

IDEA při CERGE-EI

„Dopad daní a dávek na příjmovou nerovnost a relativní chudobu v ČR" (2016)

- **Český daňově-dávkový systém příjmovou nerovnost a míru ohrožení relativní chudobou v ČR ovlivňuje poměrně málo.**
- **Alespoň jednu sociální dávku pobírá 80 % relativně chudých a 33 % ostatních osob.**
- **Pouze 38 % celkových výdajů na státní sociální podporu směřuje k lidem ohroženým relativní příjmovou chudobou.**

Tabulka 1: Definice a výpočet příjmových konceptů

Příjmový koncept	**Výpočet**
Pracovní příjem bez důchodů	= pracovní příjmy domácnosti, kapitálové příjmy, příjmy z nájmu a podobné
Pracovní příjem (včetně důchodů)	+ starobní důchody
Čistý pracovní příjem	- přímé daně a sociální a zdravotní odvody (od zaměstnanců, zaměstnavatelů i samostatně výdělečně činných)
Disponibilní příjem	+ sociální dávky
Post-fiskální příjem	- nepřímé daně
Celkový čistý příjem	+ naturální příjmy

IDEA při CERGE-EI

„Dopad daní a dávek na příjmovou nerovnost a relativní chudobu v ČR" (2016) … POKRAČOVÁNÍ

- Pokud chápeme starobní důchody jako odložený příjem, a nikoli sociální transfer, celý daňový systém a systém dávek výslednou míru ohrožení chudobou překvapivě mírně zvyšuje.

Tabulka 2: Hodnoty ukazatelů nerovnosti a míry chudoby pro různé koncepty příjmů

	Gini koeficient	Míra ohrožení chudobou	Průměrná mezera individuálních příjmů (Kč)	Celková mezera chudoby (mld. Kč)
Pracovní příjem bez důchodů	0,46	27,9 %	78,5 %	164,3
Pracovní příjem (vč. důchodů)	0,33	8,6 %	39,5 %	16,5
Čistý pracovní příjem	0,27	13,4 %	33,9 %	21,4
Disponibilní příjem	0,25	8,9 %	23,9 %	11,0
Post-fiskální příjem	0,26	15,2 %	24,2 %	22,9
Celkový čistý příjem	0,26	13,4 %	24,8 %	20,8

IDEA při CERGE-EI

„Dopad daní a dávek na příjmovou nerovnost a relativní chudobu v ČR" (2016) … POKRAČOVÁNÍ 2

Tabulka 3: Pokrytí osob (ne)ohrožených chudobou jednotlivými sociálními dávkami [%]

	Pokrytí chudých osob (podíl osob ohrožených chudobou pobírajících dávku)	**Pokrytí nechudých osob** (podíl osob neohrožených chudobou pobírajících dávku)	**Podíl výdajů na dávky osobám ohroženým chudobou**
Všechny dávky	79,1 %	29,0 %	37,8 %
Přídavky na děti A)	58,6 %	6,3 %	68,9 %
Rodičovský příspěvek A)	31,1 %	12,5 %	28,8 %
Příspěvek na bydlení A)	28,0 %	2,7 %	78 %
Porodné A)	1,0 %	0,1 %	72,3 %
Peněžitá pomoc B) **v mateřství**	1,4 %	1,8 %	9,2 %
Dávky v nezaměstnanosti B)	15,4 %	6,7 %	32,2 %
Příspěvek na živobytí C)	14,9 %	0,2 %	84,4 %
Doplatek na bydlení C)	14,7 %	0,4 %	75,6 %

A) Skupina dávek sociální podpory

B) Skupina pojistných dávek

C) Skupina dávek v hmotné nouzi

IDEA při CERGE-EI

„Dopad daní a dávek na příjmovou nerovnost a relativní chudobu v ČR" (2016) … POKRAČOVÁNÍ 3

Tabulka 4: Indikátory efektivnosti sociálních dávek

	Velikost změn hodnot indikátorů z Tabulky 2 normalizované podílem příslušné dávky na celkovém disponibilním příjmu společnost		
	snížení míry ohrožení chudobou	snížení celkové mezery chudoby	snížení Giniho koeficientu
Všechny dávky	0,67	1,50	0,35
Přídavky na děti	1,97	1,72	0,76
Rodičovský příspěvek	0,77	0,12	0,33
Příspěvek na bydlení	0,48	5,03	0,65
Porodné	0,00	7,12	0,75
Peněžitá pomoc v mateřství	0,18	0,16	-0,01
Dávky v nezaměstnanosti	0,41	1,28	0,31
Příspěvek na živobytí	0,01	7,98	0,62
Doplatek na bydlení	0,06	5,96	0,81

Děkuji za pozornost